

Następnym kierunkiem tych badań były konsekwencje militaryzacji w zakresie wzrostu gospodarczego. Badania te skupiały się na gospodarce amerykańskiej i dotyczyły w szczególności takich zagadnień, jak skutki interwencji zbrojnych USA w Korei i w Wietnamie dla rozwoju koniunktury ekonomicznej i tempa długofalowego wzrostu gospodarki tego kraju.

Dalszym jeszcze przedmiotem badań w tej dziedzinie, o charakterze bardziej międzydiscyplinarnym, było zagadnienie wpływu militaryzacji na funkcję gospodarczą państwa burżuazyjnego w Stanach Zjednoczonych, zagadnienie kompleksu militarno-przemysłowego w tym kraju, jego składu i struktury oraz specyficznych przesłanek jego wzrostu. Wobec rosnącego znaczenia tego kompleksu w życiu gospodarczym i politycznym USA, jak też wielu przejawów wskazujących na tworzenie się podobnych kompleksów w innych krajach imperialistycznych wydaje się to być jednym z ważnych kierunków badań na przyszłość. Badania nad skutkami ekonomicznymi militaryzacji, tak krótko-, jak i długookresowymi, należałoby również rozszerzyć na inne kraje, jak W. Brytania, Francja i NRF, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rolę eksportu sprzętu zbrojeniowego dla ich koniunktury gospodarczej. Wydaje się również, iż należałoby przyjrzeć się temu zagadnieniu pod kątem wpływu, jakie wywiera ono na rozwój gospodarczy krajów socjalistycznych.

Ostatni z wymienionych na wstępie problemów, tj. rewolucja naukowo-techniczna, jest zagadnieniem stosunkowo najmniej zbadanym. Ponieważ sam ten termin jest stosunkowo świeżej daty, a jednocześnie weszło już w modę nadmierne posługiwanie się nim w różnych kontekstach, wydaje się niezbędne przede wszystkim jasne, naukowe zdefiniowanie tego zjawiska i jego cech mających znaczenie dla badań ekonomicznych.

W dziedzinie zagadnień wiążących się z tą problematyką, które były objęte dotychczasowymi badaniami, wymienić należy przede wszystkim kwestię konsekwencji automatyzacji produkcji w kapitalizmie w zakresie zatrudnienia i bezrobocia, długofalowych tendencji w zakresie wzrostu wydajności pracy, roli tzw. gałęzi wiodących w rozwoju wybranych krajów kapitalistycznych itd. Główne kierunki badań w przyszłości powinny dotyczyć tzw. *research oriented industries*, tj. gałęzi przemysłu, powiązanych ściśle z rozwojem badań naukowych, mechanizmów i kanałów przepływów nowych technik, jak też ich konsekwencji gospodarczych z punktu widzenia wpływu na różnicowanie tempa rozwoju między krajami na różnym stopniu ogólnego rozwoju względnie na zmniejszanie różnic technologicznych między krajami na podobnych szczeblach rozwoju itp.

Adam Szewcwski

GOSPODARKA NRD W ROKU 1970 I PLAN GOSPODARCZY NA ROK 1971

Rok 1970 był rokiem końcowym pięcioletniego, perspektywicznego planu rozwoju gospodarczego Niemieckiej Republiki Demokratycznej, co skłania do porównania długofalowych zamierzeń z ich realizacją. Ogólnie można powiedzieć, że zasadnicze cele planu perspektywicznego zostały osiągnięte, częściowo nawet z nadwyżką, mimo wielu rozmaitego rodzaju trudności, jakie gospodarka pokonywać musiała w tym okresie. Zaciążyły na niej przede wszystkim niekorzystne wyniki

produkcji rolnej w dwóch ostatnich latach, jak też ujemne skutki sporadycznych niedociągnięć w dziedzinie organizacji i planowania. Występowały np. przypadki niewykorzystywania mocy produkcyjnych przez zakłady produkcji finalnej wskutek zaburzeń w dostawach kooperacyjnych. Zdarzały się również zakłócenia w gospodarce wynikające stąd, że produkcja niektórych wyrobów, zaniechana w pewnym zakładzie w toku zaplanowanej specjalizacji, nie została podjęta przez inny zakład planowo do tego zobowiązany. Dalej, wadliwa często działalność budownictwa wywołana złą pogodą oraz brakami materiałowymi ujemnie wpływała na sprawność działalności inwestycyjnej. Rosły wskutek tego koszty i opóźniało się oddawanie inwestycji do eksploatacji. W toku debat nad gospodarką w KC SED zwrócono uwagę, że nowe zakłady nie osiągnęły często planowanej wydajności lub były niedostatecznie wykorzystywane, niekiedy poniżej 75% ich zdolności produkcyjnej — nierzadko wskutek awarii wywołanych brakiem konserwacji i nieudolną obsługą niewystarczająco wykwalifikowanego personelu. Wszystkie braki, o których była wyżej mowa, występujące szczególnie wyraźnie w latach 1969 i 1970, nie mogły jednak podważyć wyników „pilnej, twórczej pracy robotników, rolników spółdzielczych, inteligencji i wszystkich innych ludzi pracy” — jak powiedział W. Stoph.

Rozwój gospodarki w pięcioleciu 1966-1970 oraz w r. 1970 przedstawia się w szczegółach następująco:

Dochód narodowy wzrastał w ciągu pięciolecia przeciętnie około 5% dając w tym okresie, zgodnie z planem pięcioletnim, kwotę o 29% wyższą od uzyskanej w 1965 r. Jedynie lata 1969 i 1970 dały wyniki nieco gorsze, progresję niższą od planowanej: 5,1% i 5,2%, przy planowanej 6% i 6,3%. Jest to niewątpliwie następstwo nieoczekiwane słabych wyników gospodarki rolnej w obu tych latach, a ponadto niewielkiego, w stosunku do planu, przyrostu produkcji przemysłowej w ostatnim roku. W kwotach bezwzględnych dochód narodowy wzrósł z 84 mld DM w 1965 r. do 108 mld marek w 1970 r.

Produkcja przemysłowa wzrosła w 1970 r. w stosunku do 1965 r. o 37%, osiągając poziom zakładany w planie perspektywicznym. Natomiast roczny plan przyrostu produkcji w 1970 r. wykonano z pewnym niedoborem, osiągając 6,4% przyrostu, zamiast 8,4%. Niedobory powstały głównie w gałęziach przemysłu, zależnych w dużej mierze od dostaw kooperacyjnych. Dotyczy to zwłaszcza przemysłu metalowego. Okazało się, że między zapotrzebowaniem producentów finalnych a zdolnością produkcyjną przemysłów dostawczych istnieją poważne dysproporcje prowadzące do nierytmiczności produkcji, zahamowań jej wzrostu i zmniejszenia wydajności pracy. Niedobory produkcji wystąpiły w takich artykułach, jak łożyska toczne, armatury, odlewy i pompy. Pewne niedobory w wykonaniu planów produkcyjnych wystąpiły również w przemysłach chemicznym, elektrotechnicznym i elektronicznym, budowy ciężkich maszyn i urządzeń, gdzie plany uruchomienia nowych potencjałów produkcyjnych z wielu przyczyn nie w pełni zostały wykonane. Do przyczyn tych zaliczyć można niedobory w wykonaniu prac budowlanych i urządzeń, jak też brak sił roboczych. Rozwój gospodarki hamowany był ponadto w ciągu całego pięciolecia przez niedobór energii elektrycznej, której produkcja nie nadążała za rosnącym zapotrzebowaniem, ze względu na spowodowane złymi warunkami atmosferycznymi trudności w eksploatacji kopalń węgla brunatnego, który jak wiadomo — jest w prawie 90% surowcem do wytwarzania energii elektrycznej. Mimo pewnych braków występujących zwłaszcza w ostatnim roku, przemysł jako całość uzyskał wiele niewątpliwych sukcesów. W ciągu kilku lat — jak podkreślił W. Stoph — dokonał się proces ogromnych zmian struktur produkcyjnych

i terytorialnych. Powstały nowe gałęzie produkcji, zmieniły się profile produkcyjne wielu zakładów przemysłowych, udział wyrobów nowo wprowadzonych do produkcji po 1965 r. wyniósł w 1970 r. około 42%, a w przemyśle metalowym nawet 50%. Przemysł elektrotechniczny i elektroniczny oraz zakłady wytwarzające przyrządy naukowe zwiększyły w pięcioleciu swoją produkcję około 58%, przemysł chemiczny około 47% (tabela 1).

TABELA 1

Przemysłowa produkcja towarowa. Procentowy wzrost w stosunku do roku poprzedniego

Przemysł centralnie zarządzany według ministerstw	Wzrost faktyczny		Plan	
	1966 - 1970	1970	1970	1971
Przemysł surowcowy	17	2,8	7,0	5,8
Górnictwo rud, metalurgia i potas	36	6,2	4,7	5,6
Przemysł chemiczny	47	8,3	11,3	7,3
Elektrotechnika i elektronika	58	11,0	15,1	10,7
Budowa ciężkich maszyn i urządzeń	24	5,0	8,2	6,0
Budowa maszyn produkcyjnych i pojazdów	48	6,7	9,5	7,9
Przemysł lekki	30	5,6	6,4	5,4
Przemysł terenowy i spożywczy (centralnie zarządzany)	32	6,6	6,8	3,5

Szczególnie duże przyrosty produkcji odnotować można w gałęziach tego ostatniego przemysłu, ważnych dla chemizacji gospodarki narodowej i jej efektywności. Produkcja włókien syntetycznych wzrosła około 100%, tworzyw sztucznych o 75%. W niektórych gałęziach działu budowy maszyn nastąpił w pięcioleciu wzrost wyższy od przeciętnego, np. produkcja maszyn rolniczych wzrosła o 63%, budowa urządzeń chemicznych o 119%.

Wydajność pracy w przemyśle nie osiągnęła planowanych wielkości, zwłaszcza w 1970 r., ze względu na opisane wyżej trudności dysproporcja między planem (9,4%) i faktycznymi osiągnięciami (5%) jest dosyć znaczna (tabela 2).

Inwestycje łączne wzrosły z kwoty 20,5 mld marek w 1965 r. do 32,6 mld w 1970 r., to znaczy o 59%, przekraczając wielkości planu perspektywicznego. W tym samym czasie inwestycje przemysłowe wzrosły o 51%. Rozmiary zamierzonych i faktycznie wykonanych inwestycji w okresie planu pięcioletniego określa zużyta na nie suma 131,9 mld przy planowanej 127, 4 mld marek. Wyniki wyodrębnionego roku 1970 są o tyle gorsze, że przy założeniu wzrostu inwestycji o 11,4%, faktyczny wzrost wyniósł tylko 7%. Przyczyn niedoboru dopatrywać się można przede wszystkim w słabej produkcji budowlanej. Inwestycje przemysłowe wzrosły, w stosunku do 1969 r. o 13% również nie osiągając wysokości zaplanowanej i skoncentrowane były głównie, podobnie jak w latach ubiegłych, na działach przemysłu o podstawowym znaczeniu dla gospodarki, jak elektronika, budowa przyrządów naukowych, chemia, szczególnie włókna i tworzywa sztuczne, i niektóre gałęzie budowy maszyn. Efekty tego rodzaju polityki inwestycyjnej widoczne były w dobrych wynikach produkcyjnych tych przemysłów. Uruchomione zostały znaczne moce produkcyjne, np. zimna walcownia EKO, nowa fabryka rur w kombinacie Riesa, nowy zakład w fabryce Leuna-Werke itd. W komunikacie Centralnego Urzędu Statystycznego podkreśla się dobre wyniki ekonomiczne w tych przede wszystkim zakładach, gdzie inwestycje zostały dokładnie zaplanowane i szybko wykona-

ne. Mimo tak znacznego wzrostu nakładów inwestycyjnych, plany — jak np. w przemyśle chemicznym, nie zostały wykonane. Znaczne środki inwestycyjne użyte zostały ponadto na budowę szkół wyższych i zawodowych oraz na rozbudowę centrów niektórych miast.

TABELA 2

Wskaźniki wzrostu gospodarczego NRD. Wzrost procentowy w stosunku do roku poprzedniego

	Plan			Wykonanie planu			Plan
	1966 - - 1970*	1969	1970	1966 - - 1970	1969	1970	1971
Dochód narodowy wytworzony	28 - 32	6,0	6,3	29	5,0	5,2	4,9
Przemysł							
produkcja towarowa	37 - 40	7,0	8,4	37	7,0	6,4	5,6
wydajność pracy	40 - 45	9,0	9,4	32	8,0	5,0	5,4
Budownictwo							
produkcja budowlana	40	12,0	8,0	48	10,3	4	4,1
produkcja materiałów budowlanych	48	—	—	39	6,7	10,0	—
wydajność pracy				16	5,0	—	—
Rolnictwo							
produkcja rolna i środków żywności		5,0	5,5	—	—	—	3,2
produkcja bydła rzeźnego				20	2,1	-0,2	3,0
produkcja mleka		1,3	0,3	14	0,6	-1,1	1,5
Inwestycje							
inwestycje ogółem	48 - 52	11,0	11,0	59	14,9	7,0	-1,5
inwestycje przemysłowe	48		20,0	51	—	13,0	3,0
Handel zagraniczny							
obroty	42	10,0	13,6	60	13,1	13,0	8,0
eksport	—	—	—	49	9,5	10,0	16,0
import				69	21,0	15,0	0
Handel detaliczny							
obroty łączne			3,5	26	6,1	4,2	2,4
żywność i używki			—	24	5,6	3,4	—
artykuły przemysłowe	—	—	—	27	6,9	5,2	—
Dochody ludności (na głowę)	19 - 21	—	4,0	22	4,9	3,3	—

* wzrost 1970 w stosunku do 1965

W wyniku inwestycji wzrosła wartość środków trwałych w gospodarce narodowej z 392,5 mld marek w 1965 do 465 mld marek w 1970 r. Duży nacisk kładą władze gospodarcze NRD na procesy racjonalizacji, a zwłaszcza automatyzacji produkcji przemysłowej. Efekty tych tendencji są przede wszystkim w dwóch ostatnich latach, godne uwagi. W 1969 r. zrealizowano 88 dodatkowych projektów automatyzacyjnych, w 1970 r. zainwestowano w automatyzację 4,5 mld marek. Wpływ tych urządzeń na rozszerzoną reprodukcję w niektórych działach przemysłu budownictwa i komunikacji będzie częściowo widoczny w 1971 r. Niezależnie od tego z końcem 1970 r. oddano do eksploatacji 29 urządzeń automatycznych, których koszt wyniósł 621 mln marek, a które już w pierwszym roku eksploatacji (tj. w 1971) dały przyrost produkcji wartości 617 mln marek i wzrost zysku o 242 mln marek.

Budownictwo wypełniło swoje zadania zawarte w planie perspektywicz-

nym z nadwyżką wynoszącą 20%, jednakże plan produkcji budowlanej na 1970 r. nie został w całości wykonany, szeregu budów nie wykończono w przewidzianym terminie. W dalszym ciągu rozwijano budownictwo o lekkich konstrukcjach metalowych, a produkcję tych konstrukcji powiększono w czasie objętym planem perspektywicznym dziesięciokrotnie. W budownictwie mieszkaniowym są do zanotowania dalsze postępy. W latach 1966 - 1970 wybudowano 365 tys. nowych mieszkań, w 1970 r. 65,8 tys. tj. o 7,8 tys. więcej niż w 1969 r. Ponadto przez przebudowę uzyskano dalszych 10 tys. mieszkań.

Wydajność pracy kształtowała się w różnych przedsiębiorstwach rozmaicie. Komunikat stwierdza, że nie wyzyskano wszystkich możliwości podniesienia wydajności pracy przy przygotowaniu inwestycji, przy procesach technologicznych, przy wielozmianowym użyciu maszyn budowlanych oraz przy pełnym, produktywnym wykorzystaniu ustawowego czasu pracy.

W przemyśle materiałów budowlanych produkcja wzrosła w okresie planu perspektywicznego o 39%, a w 1970 r. o 10% — zgodnie z planem.

Rolnictwo i gospodarka środkami żywności. Wyjątkowo niekorzystne warunki atmosferyczne w dwóch kolejnych latach (1969 i 1970) zaciążyły na wynikach produkcji rolnej, tak że cele postawione rolnictwu w planie perspektywicznym w zakresie produkcji roślinnej nie zostały w pełni osiągnięte. Mimo to produkcję rynkową produktów zwierzęcych zwiększono w tym okresie o 20%. W roku 1970, dzięki uzupełnieniu dotkliwych strat w uprawach roślin pastewnych dodatkowym importem pasz, utrzymano produkcję bydła rzeźnego w granicach planu (100,1%) przy minimalnej obniżce w stosunku do 1969 r.

TABELA 3

Produkcja zwierzęca 1970

	% wykonania planu	Produkcja w r. 1970 w stos. do 1969 w %
Bydło rzeźne	100,1	99,8
Drób	113,9	109,3
Mleko	97,8	98,9
Jaja	111,2	108,8

Udało się również rolnictwu ustabilizować rozwój pogłowia zwierząt i stworzyć w ten sposób podstawy efektywnej produkcji i w roku następnym.

Handel zagraniczny stanowił w latach 1966 - 1970 szczególnie ważny element gospodarki NRD. Obroty zwiększyły się w tym czasie o 60% (przy planowanej wyższe o 42%), eksport o 49% i import o 69%. W ostatnim roku planu pięcioletniego obroty wyniosły 39 mld marek walutowych, a przyrost w stosunku do roku poprzedniego — 13% (planowany 13,6%), przy czym eksport wzrósł o 10%, import o 15%. Na pokrycie tak stosunkowo wielkiego wzrostu przywozu, który musiał być zwiększony ponadplanowo ze względu na niedobory produkcji rolnej, konieczne było znaczne zwiększenie eksportu. Okazało się jednak, że nie wszystkie zobowiązania eksportowe zostały wykonane, tak że na koniec roku powstał deficyt bilansu handlowego około 600 mln marek walutowych.

Regionalna struktura handlu zagranicznego nie uległa żadnym zasadniczym zmianom. Udział Związku Radzieckiego w obrotach wyniósł około 40%, a wszystkich krajów socjalistycznych razem około 72%, podobnie jak w roku poprzednim.

Komunikat Urzędu Statystycznego podkreśla wielkie znaczenie zwiększonego importu surowców i maszyn z ZSRR dla pomyślnego przebiegu rewolucji naukowo-technicznej. Handel z przemysłowymi krajami kapitalistycznymi wzrósł około 19%, a stosunki gospodarcze z krajami rozwijającymi się zacieśniały się nadal nie tylko w zakresie handlu, lecz również w zakresie współpracy naukowo-technicznej.

Struktura towarowa eksportu w 1970 r. nadal polepszała się. Zanotowano w tej dziedzinie wysoki wzrost udziału obrabiarek, ciągników, maszyn rolniczych, jak też wyrobów elektrotechnicznych i elektronicznych.

Rozwój materialnego i kulturalnego poziomu życia ludności. Także w tym zakresie nastąpiła w NRD wyraźna dalsza poprawa oparta na ogólnym postępie gospodarczym kraju. W latach 1966/1970 wprowadzono ogólnie 5-dniowy tydzień pracy i przedłużono minimalny urlop pracowniczy do 15 dni; podwyższono minimalne płace, płace zatrudnionych w handlu i służbie zdrowia oraz nauczycieli i wychowawców; podwyższono renty i ustalono minimalną ich wysokość na 150 marek. Dochody ludności (liczone na głowę) wzrosły w okresie planu perspektywicznego o 22%, tj. nieco więcej niż przewidywano. Obroty handlu detalicznego wzrosły w tym okresie o 13 mld marek, co odpowiada wzrostowi około 25%. Zaopatrzenie w dobra trwałego użytku domowego też poprawiło się znacznie. Z końcem 1970 r. około połowy gospodarstw domowych była wyposażona w pralki i lodówki, podczas gdy w 1965 r. tylko około jednej czwartej. Przy telewizorach stopień zaopatrzenia wynosił prawie 70%. Podaż konsumpcyjnych wyrobów przemysłowych miała wzrosnąć w planie pięcioletnim o 28 do 30%, faktycznie wzrosła o 28%; podaż towarów spożywczych wzrosła o 24% przy planowanym wzroście 18 - 20%. Stała tendencja do poprawy stopy życia widoczna jest również w 1970 r. Dochody pieniężne ludności wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 2,9 mld marek, tj. około 3,3%, obroty handlu detalicznego o 4,2%, tj. o 2,6 mld marek, z czego na obroty środkami żywności przypadło około 46%, a na towary przemysłowe około 54%. Dla oceny wagi, jaką rząd przywiązuje do wzrostu dobrobytu ludności warto zaznaczyć, że rząd przeznacza znaczne środki finansowe na utrzymanie na niskim poziomie cen artykułów i usług o podstawowym znaczeniu. I tak w 1970 r. subwencje z budżetu państwa wynosiły:

- 4,6 mld marek na utrzymanie niskich cen detalicznych mleka, masła, chleba, mięsa, ziemniaków itp.;
- 0,8 mld marek na utrzymanie niskich cen towarów przemysłowych, jak odzież dziecięca, brykiety z węgla brunatnego i koks;
- 1,0 mld marek na finansowanie eksploatacji środków komunikacji osobowej;
- 2,2 mld marek na finansowanie gospodarki mieszkaniowej łącznie z cenami czynszów.

W dziedzinie opieki społecznej poczyniono również znaczne postępy. Zwiększyła się w omawianym pięcioletciu ilość przedszkoli i żłobków około 28%, ilość lekarzy wzrosła do 16 na 10 tys. ludności itd.

Przytoczone wyżej dane pozwalają na ogólną uwagę, że kierunek nadany gospodarce NRD przez VI i VII Zjazd SED ku selektywnemu rozwojowi tych gałęzi gospodarki, które osiągają największy stopień efektywności i mają największe szanse rozwojowe był z powodzeniem kontynuowany. Wprawdzie tempo postępu było w 1970 r. na ogół nieco niższe niż w latach poprzednich, było to jednak spowodowane w dużym stopniu obciążeniem gospodarki skutkami dwóch ostrych zim i suszy letniej w latach 1969/1970. Straty powstałe stąd w rolnictwie, budownictwie i przemyśle tylko w 1970 r. ocenia się na 3,5 mld marek. Mimo to, do poważniejszych zakłóceń w toku gospodarki nie doszło.

Plan na rok 1971. Ogólnym celem planu jest stworzenie rzeczowych warunków dla stałego ekonomicznego rozwoju i sukcesywne usuwanie powstałych dysproporcji (W. Stoph), a metodą prowadzącą do tego celu jest dalsze dążenie do najwyższego poziomu naukowo-technicznego w produkcji, wprowadzanie automatyzacji, podnoszenie efektywności badań, ekonomika materiałów, tj. stosowanie metod oszczędzających surowce oraz stosowanie substytutów, w końcu socjalistyczna ekonomiczna integracja z krajami RWPG. Wskaźniki ustalone w planie na 1971 r. są z niewieloma wyjątkami niższe od wskaźników planu na rok 1970. Wytwarzany dochód narodowy ma wzrosnąć o 4,9%, tj. tempo wzrostu ma być zbliżone do przeciętnego tempa z lat ubiegłych. Można przyjąć, że — wobec niedostatku sił roboczych w NRD — wzrost ten będzie możliwy do osiągnięcia wyłącznie niemal przez podniesienie wydajności pracy, przede wszystkim w przemyśle jako głównym twórcy dochodu narodowego. Wydajność ma tam wzrosnąć o 5,4% raczej dzięki szerokiemu stosowaniu racjonalizacji, pełniejszemu wyzyskiwaniu istniejących urządzeń oraz uruchamianiu inwestycji produkcyjnych zainicjowanych w latach ubiegłych niż dzięki nowym inwestycjom, których znaczny odsetek przeznaczono w planie na rozwój energetyki.

Jak wielkie możliwości wzrostu efektywności gospodarki tkwią jeszcze w zakładach przemysłowych, okazało się z badań przeprowadzonych w około 400 zakładach. Przeciętne czasowe wykorzystanie wysoko wydajnych urządzeń wynosiło tam w 1970 r. tylko 74,4%; w ciągu dnia roboczego urządzenia te stały 6,2 godzin beczynnie, z czego 4,15 godziny wskutek przyczyn innych niż techniczne.

Wskaźniki wzrostu towarowej produkcji przemysłowej są we wszystkich przypadkach, z wyjątkiem przedsiębiorstw podległych ministerstwu górnictwa rud, metalurgii i potasu, znacznie niższe niż w roku poprzednim. Nacisk położono głównie na te działy produkcji, których wytwory dostarczane w 1970 r. w niewystarczających ilościach lub w nieodpowiedniej jakości, były źródłem zakłóceń w przemysłach produkcji finalnej. Chodziło tu m. in. o tworzywa sztuczne, odlewy, różne mechanizmy, silniki, urządzenia elektryczne itp.

Ograniczenie planowanego wzrostu produkcji budowlanej do 4,1% wynikało prawdopodobnie ze zbyt wysokiego szacunku potencjału produkcyjnego w latach ubiegłych i z chęci dostosowania planu do możliwości wytwórczych. Zakłada się równocześnie, że określony wskaźnikiem postęp uzyskany zostanie przez wzrost wydajności pracy, a przede wszystkim przez obniżkę kosztów budowy. Zgodnie z planem inwestycyjnym, potencjał roboczy budownictwa skierowany zostanie głównie na kontynuację budowy obiektów ważnych z uwagi na wzrost dochodu narodowego i na proporcjonalny rozwój gospodarki narodowej, jak chemia, energetyka i przemysły kooperujące z zakładami produkcji finalnej. Przebudowa miast ma się ograniczyć do modernizacji centrów kilku wielkich miast, a zwolniony potencjał produkcyjny ma służyć intensyfikacji budownictwa mieszkaniowego i socjalnego. Planuje się budowę 73 tys. mieszkań, 3,1 tys. izb szkolnych i 50 tys. miejsc w domach dziecka i przedszkolach.

Wzrost produkcji rolniczej zaplanowano ostrożnie, zakładając jednak lepsze zbiory niż w dwóch latach poprzednich. Równocześnie zaapelowano do właścicieli gospodarstw przyzagrodowych, ogródków działkowych i hodowców małych zwierząt o możliwie intensywne wykorzystanie możliwości rozszerzenia upraw i hodowli dla stabilizacji zaopatrzenia ludności.

Charakterystyczną cechą planu inwestycji jest koncentracja zamierzeń na przemysłach stanowiących wąskie gardła dla produkcji finalnej. Ogólny poziom inwestycji ma być o 1,5% niższy niż w 1970 r., lecz udział inwestycji przemysłowych ma

wzrosnąć z 43% w 1970 r. do 45% w 1971 r. Najintensywniejszy wzrost przewidziany jest w energetyce (o 20%), gdzie produkcja energii elektrycznej ma się powiększyć o 7,6%, gazu o 36% i oleju opałowego o 12%. Mimo to, sytuacja w energetyce będzie nadal napięta. Poza tym położono w planie nacisk na polepszenie bazy surowcowej (gaz ziemny) i materiałów produkcyjnych. Z inwestycji pozaprzemysłowych należałoby wymienić urządzenia szkół i internatów jako przedmiot szczególniejszej troski. Interesujące jest przy tym, że cała działalność inwestycyjna podlegać będzie znacznie ostrzejszej niż dotychczas kontroli, a decyzje inwestycyjne na poziomie przedsiębiorstwa będą niemal niedopuszczalne.

W handlu zagranicznym ma nastąpić ograniczenie ekspansji obrotów do 8% (w 1970 planowano wzrost 13,6%) przy równoczesnym bardzo znacznym wzroście eksportu o 16% (w 1970 r. planowano wzrost 10%) i stagnacji importu. Wzrost eksportu uzasadnia się koniecznością wygospodarowania środków na finansowanie koniecznego importu, szczególnie surowców i materiałów, oraz na spłatę poprzednio zaciągniętych kredytów. W podziale geograficznym handlu nastąpić mają pewne przesunięcia: eksport do krajów kapitalistycznych ma wzrosnąć o 25%, a do krajów socjalistycznych o 14%. Mimo to, głównym kontrahentem w handlu zagranicznym pozostaną nadal kraje socjalistyczne, których udział ma wzrosnąć do 74% całości handlu, w czym mieścić się będzie wzrost udziału Związku Radzieckiego w eksporcie NRD o 12%.

W dochodach i zaopatrzeniu ludności ma nastąpić w 1971 r. dalsza poprawa. Płace minimalne zostaną od 1 III 1971 podwyższone z 300 na 350 marek a pewnym grupom zawodowym o niskich płacach przyznane zostaną dodatki i podwyżki. Z drugiej strony podwyższone zostaną niektóre podatki od osób zatrudnionych w spółdzielniach lub w wolnych zawodach. Podaż towarów dla prywatnej konsumpcji wzrośnie, według planu, o 2,4%, przy czym ceny podstawowych artykułów żywnościowych pozostaną nie zmienione.

Z uwag powyższych wynika, że kierunek, jaki gospodarce NRD wyznacza plan na 1971 r. sprowadza się nie tyle do ekspansji, co do konsolidacji: rozbudowy technicznej infrastruktury, przemysłów kooperacyjnych i zabezpieczenia sobie bazy surowcowej. Wszystkie te cele można uważać, biorąc pod uwagę ich ograniczoność, za ustalone ostrożnie i osiągalne*.

Tadeusz Krajczycki

PLANY UNII GOSPODARCZEJ I WALUTOWEJ EWG

W ciągu 12 lat swego istnienia EWG doprowadziła wprawdzie do zbliżenia gospodarczego między swoimi partnerami i przyczyniła się do ich gospodarczego wzrostu, w wielu jednak przypadkach zawiodła związane z jej utworzeniem oczekiwania. Przede wszystkim budowa wspólnego rynku, mimo upływu okresu przejściowego¹, nie została ukończona. Stworzono wprawdzie unię celną, lecz skuteczność

* Opracowano na podstawie: komunikatów *Staatliche Zentralverwaltung für Statistik* o rozwoju gospodarki narodowej, sprawozdania z 14 sesji KC SED, sprawozdania z debaty w *Volkskammer der DDR* o planie gospodarczym na 1971 r., komunikatu z posiedzenia Rady Ministrów z 23 IX 1970 w efektywności gospodarki narodowej, artykułu K. D. Seifert, *Stabilität und kontinuierliches Wachstum der Volkswirtschaft*. „Die Wirtschaft” nr 4/1971, ustawy o planie gospodarczym 1971 w „Gesetzblatt der DDR” z 15 XII 1970. Teil I, nr 23.

¹ Art 8/1 traktatu rzymskiego przewiduje utworzenie wspólnego rynku w ciągu dwunastoletniego okresu przejściowego.